

УДК 581.524 : 632.51

СЕГЕТАЛЬНА ФЛОРА І РОСЛИННІСТЬ ЗЕРНОВИХ АГРОФІТОЦЕНОЗІВ ЛІСОСТЕПОВОЇ ПРИРОДНОЇ ЗОНИ (СУМСЬКА ОБЛАСТЬ)

О.М. Тихонова

Представлені результати фітоценотичних досліджень зернових агрофітоценозів Лісостепової природної зони в межах Сумської області. Виявлено склад сегетальної флори в районі дослідження, встановлено основні агро типи забур'яненості

Ключові слова: агрофітоценози, сегетальна флора, типи забур'яненості, екотип

Постановка проблеми. Основу агро екосистем складають агрофітоценози. Вони є джерелом рослинницької продукції, носіями генофонду багатьох організмів, складовою біорізноманітності планети.

Як господарські потреби, так і збереження стійкості біосфери потребують оцінки загального стану агрофітоценозів та їх різноманітності. Це завдання двох наукових галузей: господарської типології агрофітоценозів та їх класифікації як частини загальної синтаксономії. В рослинництві агрофітоценози розглядають як посіви і поділяють на групи залежно від культур: зернові, бобові, олійні тощо. У землеробстві більше уваги приділяють сегетальному блоку агрофітоценозів, виділяючи різні типи забур'яненості: малорічний, кореневищний, коренепагоновий та їх комбінації. Така типологія агрофітоценозів дуже узагальнена і не відображає як їх реальну різноманітність, так і технології вирощування культур, котрі передбачають використання широкого асортименту гербіцидів високої вибіркової дії. В цьому зв'язку метою дослідження було виявлення рівня таксономічної та ценотичної різноманітності в агрофітоценозах Лівобережного Лісостепу України в межах Сумської області і деталізація агротипології посівів для цієї зони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна ботанічна класифікація агрофітоценозів базується на еколого-флористичній основі і виділяє синтаксони сегетальної рослинності, які не використовують у практиці сільського господарства у зв'язку зі складністю їх діагностики за системою Браун-Бланке. Але останні дослідження вітчизняних ботаніків В.А. Соломахи, О.В. Костильова і Ю.Р. Шеляга-Сосонка [1] стали прикладом узагальнюючої класифікації сегетальної рослинності, яка включає блок культурних рослин і бур'янів. Автори запропонували новий комплексний підхід і виділили на території України 37 агротипів. Агротип об'єднує посіви одного типу польових культур (зернових, або просапних) у певних ґрунтово-гідрологічних умовах, які визначаються за специфічним комплексом бур'янів. Для практичного використання виділені агротипи потребують подальшої деталізації і об'єднання їх цілісності.

Методи та умови проведення досліджень.

Район дослідження знаходиться в північній

частині Золотонісько - Білопільського агротипологічного району Лівобережно-дніпровської лісостепової провінції. Обстеження проводили у 2010 – 2011 рр. за стандартною методикою геоботанічних описів у виробничих посівах господарств Сумського, Лебединського, Білопільського, Краснопільського, Роменського, Недригайлівського, Охтирського районів Сумської області. Досліджувались посіви сільсько-господарських культур (пшениці ярої та озимої, жита, ячменя, гречки, проса, гороху, кукурудзи). Загалом обстежено 116 полів. Матеріал обробляли за допомогою кореляційного, дисперсійного, дискримінантного і кластерного аналізів з використанням програми Statistica 5.5.

Результати досліджень. У Лівобережному Лісостепу України за літературними даними зареєстровано 297 видів бур'янів. В районі дослідження виявлено 184 види. За частотою трапляння і шкодочинністю на перше місце в сегетальній флорі регіону стають види:

1. *Elytrigia repens*
2. *Setaria glauca*
3. *Echinochloa crus-galli*
4. *Sonchus arvensis*
5. *Cirsium arvense*
6. *Convolvulus arvensis*
7. *Chenopodium album*
8. *Fallopia convolvulus*
9. *Stellaria media*
10. *Stachys annua* та *Raphanus raphanistrum*

Відсоткове співвідношення родин у сегетальній флорі Лівобережного Лісостепу та досліджуваного регіону представлені в табл.1. Найбільший відсоток належить представникам родини *Asteraceae* (15,2% і 14,4% відповідно). Далі в низхідному порядку - родини *Brassicaceae* (13,8% і 11,6% відповідно), *Fabaceae*, *Caryophyllaceae*, *Poaceae*. Вся сегетальна флора району дослідження представлена 37 родинами квіткових рослин.

У складі сегетальної флори беруть участь трав'янисті рослини різних життєвих форм. За класифікацією Раункієра переважають гемікриптофіти, на їх частку припадає більше 60% загального складу сегетальних рослин. На другому місці знаходяться хамефіти (31-32%). Відсоток інших життєвих форм незначний. Флористичний спектр сегетальних рослин регіону містить 54-63% малорічних видів. По відношенню

до водного режиму серед сегетальної флори | мезофіти складають 26-27%. Решта груп переважають мезоксерофіти - їх 52-55%, | представлена меншим числом видів.

Таблиця 1

Відсоткове співвідношення родин у сегетальній флорі Лівобережного Лісостепу та досліджуваного регіону

№	Родина	% від сегетальної флори Лівобережного Лісостепу	% від сегетальної флори регіону дослідження
1	<i>Equisetaceae</i>	0,3	0,7
2	<i>Poaceae</i>	6,7	8,9
3	<i>Amaranthaceae</i>	1,3	2,1
4	<i>Apiaceae</i>	1,7	0,7
5	<i>Asteraceae</i>	15,2	14,4
6	<i>Boraginaceae</i>	3,7	3,4
7	<i>Brassicaceae</i>	13,8	11,6
8	<i>Cannabaceae</i>	0,3	0
9	<i>Caryophyllaceae</i>	7,7	7,5
10	<i>Chenopodiaceae</i>	3,7	2,7
11	<i>Convolvulaceae</i>	0,3	0,7
12	<i>Cuscutaceae</i>	1,0	1,4
13	<i>Euphorbiaceae</i>	2,2	2,7
14	<i>Juncaceae</i>	0,7	0
15	<i>Fabaceae</i>	7,7	9,6
16	<i>Fumariaceae</i>	1,0	1,4
17	<i>Geraniaceae</i>	1,3	1,4
18	<i>Hydrophyllaceae</i>	0,3	0
19	<i>Lamiaceae</i>	5,7	5,5
20	<i>Malvaceae</i>	1,3	1,4
21	<i>Onagraceae</i>	0,3	0,7
22	<i>Orobanchaceae</i>	0,3	0
23	<i>Oxalidaceae</i>	1,0	0,7
24	<i>Papaveraceae</i>	1,0	1,4
25	<i>Plantagiaceae</i>	1,3	2,1
26	<i>Polygonaceae</i>	4,4	3,5
27	<i>Portulacaceae</i>	0,3	0,7
28	<i>Primulacea</i>	1,0	0,7
29	<i>Ranunculaceae</i>	2,4	2,1
30	<i>Resedaceae</i>	0,3	0
31	<i>Rosaceae</i>	3,0	2,1
32	<i>Rubiaceae</i>	0,7	1,4
33	<i>Scrophulariaceae</i>	3,0	3,4
34	<i>Solanaceae</i>	3,0	1,4
35	<i>Urticaceae</i>	0,7	0,7
36	<i>Valerianaceae</i>	0,3	0
37	<i>Violaceae</i>	0,7	0,7
38	<i>Zygophyllaceae</i>	0,3	0

По відношенню до умов освітлення бур'яни посівів в основному геліофіти. Ця група складає 73%. На другому місці за чисельністю - сциогеліофіти, яких зареєстровано 25%.

Сегетальні рослини мають різні способи розповсюдження насіннєвого матеріалу (табл. 2). Аналіз показав, що у бур'янів нашого регіону широкий асортимент способів дисперсії діаспор і у ряді випадків у одного виду спостерігається 2-3

таких способи. На першому місці знаходиться група анемохорів (33,6%). Це пов'язано з тим, що формувалася сегетальна флора на основі флор відкритих місцезростань. Істотна частка припадає на епізоохори: в районі досліджень їх 21,2% та ендозоохори - їх 6,2%. На барохори припадає 10,3%, на балісти - 13,7%, на автохори – 6,8%. Найменший відсоток припадає на гідроохори – 1,4%. Незначна біорізноманітність сегетальної

флори обумовлена генезисом агрофітоценозів і типом господарського користування. Агрофітоценози формуються під впливом п'яти основних факторів: кліматичних особливостей фізико-географічного району; флористичного складу сегетальної рослинності; балу родючості і фізико-хімічного складу ґрунту окремого поля; культури, яку вирощують на даному полі в поточному році і складу сівозміни, яка проходить через це поле; технології вирощування, що включає систему машин, добрив і засобів захисту рослин.

Специфічність складу сегетальної складової фітоценозу обумовлена не лише природними особливостями конкретного поля. Вона обумовлена тим, що в сегетальному блоці присутні два підпорядковані комплекси рослин: стенотопи, які чітко діагностують еколого-ценотичні особливості конкретного поля, але доволі рідко бувають численними, та евритопи з широкими екологічними амплітудами, які трапляються в агрофітоценозах з різними умовами.

Таблиця 2

Співвідношення різних екологічних типів за способом розсіювання насіння у сегетальній флорі Лівобережного Лісостепу та досліджуваного регіону

№	Екотип за дисимінацією	% від сегетальної флори Лівобережного Лісостепу	% від сегетальної флори регіону дослідження
1	Агестохори	6,4	2,7
2	Автохори	4,4	6,8
3	Автомеханохори	4,0	4,1
4	Антропохори	4,0	4,1
5	Анемохори	37,4	33,6
6	Барохори	11,1	10,3
7	Балісти	17,5	13,7
8	Гідрохори	0,7	1,4
9	Ергазіохори	3,7	4,8
10	Епізоохори	16,5	21,2
11	Ендозоохори	10,4	6,2
12	Зоохори	4,4	5,5
13	Мирмекохори	3,7	4,8
14	Спейрохори	4,4	2,1

Чисельність евритопів часто буває високою, але залежить, переважно, від прийнятої в даному господарстві системи контролю за бур'янами. У системі Браун-Бланке асоціації виділяють в основному за стенотопами, тоді як господарські технології орієнтовані на контроль евритопів як масових засмічувачів.

Класифікацію і типологію агрофітоценозів ускладнюють також закономірності сингенезу. Будь-який агрофітоценоз є перерваною екологічною сукцесією. В усіх випадках сукцесія по пару починається із заселення поля видами г-стратегіями, тобто, переважно однорічниками. У подальшому вона спрямовується на поступове витіснення г-стратегів К-стратегіями – багаторічними, нерідко кореневищними і коренепагоновими травами, які врешті-решт формують клімаксове угруповання. Щорічний обробіток полів, ротація на них сільськогосподарських культур переривають цей процес. Чим досконаліша технологія рослинництва і землеробства, тим більш рання фаза сукцесії фіксується. Отже, деякі поля з різним видовим складом бур'янів можуть бути представниками одного агротипу, який перебуває на різних сукцесійних етапах. Це виявляє синтаксономія за системою Браун-Бланке, яка вимагає об'єктивно виділяти в межах асоціацій субасоціації, а потім варіанти [2].

Розробляючи деталізовану типологію агрофітоценозів, засновану на понятті агротипу

як більш практичному, слід встановити, в якій мірі ті чи інші види бур'янів споріднені з культурною рослиною. На обстежених полях зареєстровано такі культурні рослини: пшеницю яру (18 полів) та озиму (36), жито (7), горох (9), гречку (11), просо (2), овес (8), ячмінь (11), кукурудзу (20), кормові трави (3). На цих полях виявлено 33 найбільш розповсюджених види бур'янів. Види, трапляння яких було меншим за 5%, виключено з обробки.

Дисперсійний аналіз (табл. 3) показав, що статистично достовірно споріднені з культурною рослиною тільки 9 видів. Як доводять критерій LSD і коефіцієнти сумісного трапляння, кожен з них статистично достовірно пов'язаний з певною культурою чи групою культур. Наявність таких зв'язків раніше відзначали в літературі [3,4].

Проведений аналіз засвідчив, що в основному бур'яновий блок агрофітоценозів є достатньо самостійний. Складний характер взаємозв'язку блоків культурних рослин і бур'янів підтверджують результати кластерного аналізу. З блоком культурних рослин зближені лише декілька видів: *Echinochloa crus-galli*, *Fallopia convolvulus*, *Chenopodium album*, *Elytrigia repens*, *Setaria glauca*. Решта видів формують самостійний неоднорідний кластер.

Дискримінантний аналіз дав змогу виділити канонічні кластери, що відображають особливості сегетального блоку кожного окремого агрофітоценозу. За повним списком видів, в якому переважають евритопи, дискримінація є

незначною, що підкреслює загальну континуальність агрофітоценозів, що підтверджують багато авторів [5,6]. Використання декількох методів багатомірної статистики забезпечує надійніше виділення агротипів і асоціацій. В.А. Соломаха зі співавторами [1], за флористичною класифікацією для агроєкосистем України вказують 34 асоціації, 11 союзів, 4 порядки і 2 класи. Матушкевич [7] в сегетальній рослинності Польщі визначив 2 класи, 4 порядки,

8 союзів і 33 асоціації, а Кропач [8] для агрофітоценозів Чехії виділив 1 клас, 3 порядки, 8 союзів і 22 асоціації. Ряд спеціалістів [9,10] дотримуються дедуктивного методу класифікації і, відмовляючись від виділення асоціацій як нижчих одиниць синтаксономічної класифікації, пропонують встановити два типи ценозів: базальні (з переважанням видів «власних» вищих таксономічних одиниць) і дериватні (з великою кількістю видів «чужих» синтаксонів).

Таблиця 3

Результати дисперсійного аналізу обумовленості розповсюдження деяких видів бур'янів видом культурної рослини

Сегетальний вид	Критерій Фішера, F	Рівень достовірності, p	Культурна рослина
<i>Echinochloa crus-galli</i> L.	2,94	0,004	кукурудза
<i>Fallopia convolvulus</i> L.	3,10	0,002	озима пшениця, жито
<i>Chenopodium album</i> L.	2,47	0,014	горох, овес
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	2,31	0,023	озима пшениця
<i>Taraxacum officinale</i> Wigg. aggr.	4,03	0,0002	кормові трави
<i>Bromopsis secalinum</i> L.	3,20	0,002	жито
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	2,28	0,024	кукурудза, овес
<i>Tripleurospermum inodorum</i> (L.) Sch. Bip.	2,49	0,014	озима пшениця, жито
<i>Euphorbia virgata</i> Waldst et Kit.	3,25	0,001	озима пшениця

Інші автори [1,9] дотримуються традиційної узагальненої схеми сегетальної рослинності України. Базуючись на вітчизняній класифікації сегетальної рослинності, для регіону дослідження ми виділяємо наступні синтаксони:

Клас *Secalietea* Br.-Bl. 1951

Порядок *Aperetalia* J. et R. Tx. 1960

Союз *Aperion spicae-venti* R. Tx. ap. Oberd. 1949

Асоціації *Centaureo-Aperetum spicae-venti* V. Sl. 1989

Rumici acetosellae-Sperguletum arvensis Gamor 1987

Союз *Centaureon cyani* Lacusic 1962

Асоціація *Viola arvensis-Centauretum cyani* V. Sl. 1989

Союз *Papaverion rhoeae* V. Sl. 1987

Асоціація *Galio aparine-Papaveretum rhoeae* V. Sl. 1988

Д.у. *Matricaria perforata* [Aperetalia]

Порядок *Secalietalia* (Br.-Bl. 1931 em 1936) J. et R. Tx. 1960

Союз *Chenopodio albi-Descurainion sophiae* V. et T. Sl. et

Shelyag-Sosonko in V. Sl. 1988

Асоціації *Fallopia convolvulus-Chenopodietum albi* V. Sl. 1990

Chenopodio-Setarietum Zahradnikova-Rozetka 1955

Chenopodio albi-Descurainietum sophiae V. Sl. 1988

Союз *Lactucion tataricae* Rudk. in Mirkin et al. 1985

Д. у. *Cirsium setosum* [Secalietalia]

Порядок *Polygono-Chenopodietalia* (R. Tx. et Lohm. 1960) J. Tx. 1961

Союз *Panico-Setarion* Siss. 1946

Асоціації *Echinochloa-Setarietum* Krus. et Vlieg. (1939) 1940

Amarantho retroflexi-Setarietum glaucae V. et T. Sl.

et Shelyag-Sosonko V. Sl. 1988

Д. у. *Elytrigia repens* [Panico-Setarion]

Союз *Polygono-Chenopodion* Koch 1926 em. Siss. 1946

Асоціація *Chenopodietum albi* Solm. in Mirk. et al. 1986

Дану класифікацію ми використали як основу для визначення агротипів забур'яненості зернових культур в лісостеповій зоні Сумської області. Кожній зерновій культурі притаманні декілька агротипів (табл. 4).

Основне завдання агротипології – відобразити характер, ступінь і стан забур'яненості посівів. За В.А. Соломахою визначення рівнів та обсягу одиниць агротипології базується на реальних закономірностях розподілу бур'янів у посівах. Назви агротипів складаються з «найхарактерніших 1-2 видів бур'янів із сукупності» [1]. Для орних земель Золотонісько-Білопільського агротипологічного району ці автори виділяють п'ять самостійних агротипів для зернових і два агро типи – для просапних культур. Для зернових це кудрявцево-лободовий, мишієвий, осотовий, метлюговий, молочаєво-лободовий агро типи. Наші дослідження зернових агрофітоценозів припускають існування ще п'яти агротипів зернових культур: плоскуховий, гірчаківий, ромашково-сокирковий, підмаренниковий, пирійний. Ці п'ять агротипів ми виділили і назвали на основі геоботанічних описів з урахуванням результатів комплексного аналізу:

– Плоскуховий агротип. В.А. Соломаха виділяє лише в просапних культурах, але дослідження показали, що нерідко трапляється і в зернових. Притаманний посівам кукурудзи (понад 40%), а також відзначений в посівах гороху, гречки, вівса. Угруповання формують *Echinochloa crus-galli*, *Viola arvensis*, *Setaria viridis*, *S. glauca*, *Sonchys arvensis*, *Chenopodium album*, *Convolvulus arvensis*.

– Гірчаків агротип з переважанням *Fallopia convolvulus*. Трапляється в посівах пшениці озимої. Для нього також характерні однорічні види бур'янів, які можуть бути численними або ні – залежно від агротехніки і погодних умов у зимовий період. Це, зокрема, *Chenopodium album*, *Stachys annua*, *Viola arvensis*, *Barbarea vulgaris*, *Setaria viridis*, *S. glauca*, *Galium aparine*.

– Ромашково-сокирко-агротип з переважанням *Tripleurospermum inodorum* та

Delphinium consolida. Характерні види – *Stellaria media*, *Galium aparine*, *Viola arvensis*, *Convolvulus arvensis*, *Sonchys arvensis*, *Cirsium arvense*. Трапляється в посівах озимої пшениці і жита.

– Підмаренниковий агротип з переважанням *Galium aparine* – у посівах озимої пшениці. Угруповання формують *Chenopodium album*, *Convolvulus arvensis*, *Melandrium album*, *Stellaria media*.

– Пірийний агротип. Виділений лише для чотирьох полів з різними культурами. Поля з низькою агротехнікою, монокультурні або кілька попередніх років не засівалися. Угруповання складається з *Elytrigia repens*, *Convolvulus arvensis*, *Cirsium arvense*, *Sonchus arvensis*, *Setaria glauca*, *Artemisia vulgaris*.

Таблиця 4

Агротипи забур'яненості зернових культур в районі дослідження

Культурна рослина	Агротип	Асоціації та дериватні угруповання	Типи ґрунтів
Пшениця озима	мишієвий	<i>Chenopodio – Setarietum</i>	чорноземи типові
	метлюговий	<i>Centaureo-Aperetum spicae-venti</i>	дернові середньопідзолисті, супіщані
	підмарен-никовий	<i>Galio aparine – Papaveretum rhoeae</i>	чорноземи типові, сірі лісові
	гірчаків	<i>Fallopia convolvulus - Chenopodietum albi</i>	чорноземи типові і звичайні
	ромашково-сокирко-агротип	д.у. <i>Matricaria perforata [Aperetalia]</i>	чорноземи типові, опідзолені, сірі лісові
	кудрявцево-лободовий	<i>Chenopodio albi - Descurainietum sophiae</i>	чорноземи типові, опідзолені
Жито озиме	ромашково-сокирко-агротип	д.у. <i>Matricaria perforata [Aperetalia]</i>	чорноземи типові, опідзолені, сірі лісові
	волошковий	<i>Viola arvensis-Centauretum cyani</i>	чорноземи опідзолені
	гірчаків	<i>Fallopia convolvulus - Chenopodietum albi</i>	чорноземи типові
	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	>>
Пшениця яра	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	>>
	мишієвий	<i>Chenopodio – Setarietum</i>	>>
Ячмінь	мишієвий	<i>Chenopodio – Setarietum</i>	>>
	плоскуховий	<i>Echinochloa - Setarietum glaucae</i>	чорноземи типові і опідзолені, сірі лісові, дерново-підзолисті
	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	чорноземи типові
Овес	мишієвий	<i>Chenopodio – Setarietum</i>	>>
	кудрявцево-лободовий	<i>Chenopodio albi - Descurainietum sophiae</i>	>>
Кукурудза	плоскуховий	<i>Echinochloa - Setarietum glaucae</i>	>>
	пірийний	д.у. <i>Elytrigia repens</i>	чорноземи типові, опідзолені, сірі лісові
Гречка	плоскуховий	<i>Echinochloa - Setarietum glaucae</i>	чорноземи типові
	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	>>
Горох	молочаєво-лободовий	<i>Chenopodietum albi</i>	>>
	плоскуховий	<i>Echinochloa - Setarietum glaucae</i>	чорноземи типові, дерново-підзолисті
	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	чорноземи типові
Багаторічні злакові трави	осотовий	д. у. <i>Cirsium setosum [Secalietalia]</i>	>>

Висновки. На основі вивчення агрофітоценозів 116 полів, зайнятих різними зерновими культурами в Лісостеповій природній зоні Сумської області зареєстровано 184 види бур'янів. Відстежено основні фактори, які обумовлюють генезис агрофітоценозів. Показано, що структура агрофітоценозів поєднує риси континуальності і дискретності. Встановлено, що класифікація і типологія агрофітоценозів базуються на стійких міжвидових взаємозв'язках

всередині сегетального блоку. Численні популяції евритопних видів є індикаторами виділення агротипів забур'яненості посівів. Малочисельні стенотопні види можна використовувати для повнішої диференціації агротипів. Враховуючи структурні особливості агрофітоценозів та їх сукцесійне положення, в регіоні дослідження виявлено 10 агротипів забур'яненості зернових культур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Злобин Ю. А. Уровни и формы биоразнообразия в агросфере / Ю. А. Злобин, Е.М.Тихонова. // Матер. наук. конф. «Наукова спадщина акад. М. М. Гришка». – Глухів: Видавн. пед. універ., 2005. – С. 62 - 64.
2. Миркин Б. М. Значение классификации растительности для современной экологии / Б. М. Миркин, В. Б. Мартиненко, Л. Г. Наумова. // Журн.общ. биологии. - 2004. – Т. 65, № 2. – С. 167 – 177.
3. Протопопова В. В. Синантропная флора Украины и пути ее развития / В. В. Протопопова. – К.: Наук. думка, 1991. – 204 с.
4. Соломаха В. А. Синантропна рослинність України / В. А. Соломаха, О. В. Костилюв, Ю. Р. Шеляг-Сосонко. - К.: Наук. думка, 1992. - 251 с.
5. Ульянова Т. В. Сорные растения посевов пшеницы СССР / Т. В. Ульянова. – Л.: ВИР, 1981. – 68 с.
6. Шайхисламова Э. Ф. Анализ динамики сегетальной растительности Зауралья республики Башкортостан за 20 лет (1982-2002 годы) / Э. Ф. Шайхисламова. // Автореф. дис. канд. биол. наук. - Уфа, 2005. - 16 с.
7. Matuszkiewicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roslinnych Polski / W. Matuszkiewicz. – Warszawa: Wydaw. nauk. PWN, 2001. – 537 s.
8. Kropac Z. Segetal vegetation in the Czech Republic: synthesis and syntaxonomical revision / Z. Kropac.- Preslia, 2006. – Т. 78. – Р. 123 – 209.
9. Kopecky K. A new approach to the classification of anthropogenic plant communities / K. Kopecky, S. Hejny. // Vegetatio. – 1974. – Т.1.– Р. 17 – 20.
10. Pysek P. Effect of abiotic factors on species richness and cover in Central European weed communities / P. Pysek, V. Jarosik, Z. Kropac et al. // Agriculture, Ecosystems and Environment. – 2005. – Т.109. – Р. 1-8.

УДК 581.526.32

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ НОВОГО ЗАПОВІДНОГО ОБ'ЄКТУ СУМЩИНИ – ГІДРОЛОГІЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ «ДЖЕРЕЛО БІЛЯ С. ПІСКИ»

Ю.Л. Скляр, С.С. Бєлан

Описаний цікавий гідрогеологічний об'єкт – самовиливне джерело води та охарактеризована рослинність території, де воно розташоване. Визначена доцільність надання джерелу та території навколо нього статусу об'єкта природно-заповідного фонду – гідрологічної пам'ятки природи місцевого значення. Запропоновано природоохоронний режим майбутньої пам'ятки природи.

Ключові слова: заповідний об'єкт, гідрологічна пам'ятка, джерело води, Сейм

Постановка проблеми у загальному вигляді. Надзвичайно великі потреби України у господарсько-питній воді майже на 75% забезпечуються з поверхневих джерел, значна кількість яких належить до басейну Дніпра, стосовно якого в 1997 році була прийнята Національна програма екологічного оздоровлення та поліпшення якості питної води [1]. Вирішення проблеми чистої води та охорони водних ресурсів передбачає впровадження заходів по охороні вод, у тому числі і за рахунок створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду відповідних категорій. Територія Сумської області відноситься до басейну Дніпра і тому підтримання чистоти її

поверхневих вод є не лише нагальною необхідністю для природи і господарства області, а й важливим чинником у збереженні р. Дніпро.

У зв'язку з важливістю об'єктів природно-заповідного фонду в системі заходів охорони природних ресурсів, на Сумщині постійно проводиться робота по виявленню та наданню природоохоронного статусу територіям, що відіграють важливу роль у збереженні довкілля. "Комплексною програмою охорони навколишнього природного середовища Сумської області до 2015 року", яка затверджена рішенням Сумської обласної ради від 25.07.2008 р. [2], передбачено збільшення площі територій і об'єктів ПЗФ до рівня 11-12% від загальної